

การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายของเห็ดป่าในพื้นที่สะลอง

อำเภอแม่แตง และอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

Conservation and Sustainable Use of Diversity of Wild Mushrooms

at Saloung Area Mae Tang and Mae Rim District, Chiang Mai Province

ดร.วัชร หาญเมืองใจ¹ ผศ.ดร.ประเสริฐ หาญเมืองใจ² และอัครสิทธิ์ บุญส่งแท้

¹ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

202 ถนนโชตนา ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300 E-mail : watchareec@hotmail.com

² ภาควิชาเทคโนโลยีชีวภาพ คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

155 หมู่ 2 ตำบลแม่เหิยะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50100

บทคัดย่อ

การสำรวจความหลากหลายของเห็ดป่าในเขตพื้นที่หมู่บ้านเอือก ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และพื้นที่หมู่บ้านพระบาทศรีรอย ตำบลสะลอง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับชุมชน ระหว่างเดือนเมษายน-เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 เพื่อศึกษาอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายของเห็ดป่าในพื้นที่อำเภอแม่แตง และอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ จากการสำรวจและเก็บตัวอย่างในพื้นที่อำเภอแม่แตง พบเห็ดป่าทั้งหมด 138 ตัวอย่าง จัดจำแนกได้ 6 อันดับ 14 วงศ์ 19 สกุล และ 30 ชนิด ส่วนใหญ่อยู่ในอันดับ Polyporales วงศ์ Polyporaceae สกุล *Microporus* โดยพบเห็ดกรวยทองตา (*Microporus xanthopus*) และ เห็ดพัดแพรขาว (*M. varnicipes*) มากที่สุด เดือนมิถุนายนมีค่าดัชนีความหลากหลายและดัชนีความเท่าเทียมของชนิดเห็ดป่ามากที่สุดเท่ากับ 2.8804 และ 0.92 ตามลำดับ ในพื้นที่อำเภอแมริม พบทั้งหมด 119 ตัวอย่าง จัดจำแนกได้ 9 อันดับ 18 วงศ์ 25 สกุล 44 ชนิด ส่วนใหญ่อยู่ในอันดับ Russulales วงศ์ Russulaceae สกุล *Lactarius* โดยพบเห็ดขมิ้นใหญ่หรือขมิ้นหลวง (*C. odoratus*) มากที่สุด เดือนมิถุนายนมีค่าดัชนีความหลากหลายของชนิดเห็ดป่ามากที่สุดเท่ากับ 2.7623 และดัชนีความเท่าเทียมของชนิดเห็ดป่าจากการสำรวจระหว่างเดือน มิถุนายน-สิงหาคม มีค่าใกล้เคียงกัน คือ 0.78, 0.80 และ 0.77 ตามลำดับ

คำสำคัญ: เห็ดป่า, ความหลากหลายทางชีวภาพ, สำรวจ

ABSTRACT

With the collaboration of the local communities, the survey of wild mushroom species are conducted in the area of the Ban Eak, San Pa Yang, Mae Tang District, Chiang Mai and Ban Phra Bata Si Roi, Saluang, Mae

การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายของเห็ดป่า
ในพื้นที่สะลองอำเภอแม่แตง และอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

Rim Sub-district, Chiang Mai during April - August 2009. The aim of this study is to further promote conservation and utilization of a variety of wild mushrooms in the area Mae Tang and Mae Rim Sub-district, Chiang Mai Province. From the survey and 138 samples collected in Ban Eak, San Pa Yang, Mae Tang Sub-district, Chiang Mai during April - July 2009, the samples were classified to 6 orders, 14 families, 19 genera, and 30 species. The samples are mostly in the second currency order Polyporales, family Polyraceae, and genus *Microporus* with the percentage of 43.39%, 26.92% and 15.09%, respectively. *Microporus xanthopus* and *M. varnicipes* were found the most of all wild mushrooms species. June has the highest value for Diversity Index and Equality Index of 2.8804 and 0.92, respectively. In the area Mae Rim, Chiang Mai Province, 119 samples of wild mushrooms were classified to 9 orders, 18 families, 25 genera and 44 species. Most of the samples are in genus *Lactarius*, order Russulales, and family Russulaceae at 27.58%, 28.57% and 21.1%, respectively. *Cantharellus odoratus* are the main samples out of all wild mushrooms. The survey in June exhibited the highest Species Diversity Index at 2.7623. In addition, the Equality of Species Index from the survey in the month of June, July and August have similar values of 0.78, 0.80 and 0.77, respectively.

Keywords : wild mushroom, biodiversity, survey

1. บทนำ

เห็ดเป็นฟงไจชั้นสูง โครงสร้างสืบพันธุ์ระยะสร้างสปอร์มีขนาดใหญ่ เห็ดเป็นผู้ย่อยสารอินทรีย์ ซากพืช และสัตว์ ช่วยให้เกิดการหมุนเวียนของแร่ธาตุในธรรมชาติ เห็ดมีรูปร่างลักษณะและขนาดที่แตกต่างกันมากมาย หลายแบบ โดยสามารถพบเห็ดได้ตามบริเวณที่มีซากใบไม้ ท่อนไม้ รากไม้ โคนต้นไม้ มูลสัตว์ เป็นต้น เห็ดเจริญได้ดีตามที่ที่มีความชื้นและสารอินทรีย์สูง ในฤดูฝนจึงพบเห็ดได้บ่อยทั่วไป เพราะมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเจริญของเห็ด แต่บางชนิดก็พบเห็นได้ตลอดปี เห็ดหลายชนิดที่ขึ้นบนดินเป็นเอกลโคไมคอไรซาโดยอาศัยอยู่ร่วมกันกับพืชบริเวณรากของต้นไม้พืชแบบภาวะพึ่งพา ช่วยให้พืชเจริญเติบโตได้ดี ตัวอย่างเห็ดที่เป็นเอกลโคไมคอไรซาได้แก่ เห็ดกลุ่ม basidiomycetes เช่น เห็ดในจีนัส เห็ดแดง เห็ดหัว (เห็ดตับเต่า) เห็ดหล่ม เห็ดไข่ห่าน เห็ดเผาะ และเห็ดกลุ่ม ascomycetes เช่น เห็ดในสกุล *Tuber* เป็นต้น นอกจากนี้เห็ดยังเป็นแหล่งโปรตีนที่หาได้ง่ายและเป็นที่นิยมบริโภค เช่น เห็ดนางรม เห็ดนางฟ้า เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดฟาง เห็ดหอม เห็ดตีนแรด เห็ดหัวลิง เห็ดนกยูง และเห็ดกระด้าง ซึ่งสามารถเพาะเลี้ยงได้ (นงลักษณ์, 2550; มรกต, 2544; ราชบัณฑิตยสถาน, 2539) เห็ดบางชนิดไม่สามารถเพาะเลี้ยงได้ เช่น เห็ดโคน โดยจะเจริญขึ้นมาจากรังปลวก ภายในรังลึกลงไปใต้ดินจะมีเส้นใยเชื้อราอัดตัวกันเป็นก้อนกลมๆ เล็กๆ สีขาวของเห็ดโคนเจริญร่วมกับปลวกงาน (อนงค์, 2551) เห็ดหลายชนิดนอกจากเป็นอาหารของมนุษย์และสัตว์ บางชนิดมีสรรพคุณทางยาใช้รักษาโรคในคน และสัตว์ นอกจากนี้ยังใช้เป็นยาบำรุงร่างกาย และมีสารสำคัญที่มีฤทธิ์ในการสร้างภูมิคุ้มกัน นอกจากสรรพคุณทางยาแล้วเห็ดในกลุ่มของ Aphyllophorales หลายชนิด

ยังมีประโยชน์ในการนำมาทำสีย้อม เช่น *Phaeolus schweinitzii*, *Trametes maxima*, *T. versicolor* และ *Pycnoporus sanguineus* เป็นต้น (Codano et al., 2001) เนื่องจากเห็ดดำรงชีวิตได้โดยสัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ

ตำบลสะลงตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบเชิงเขาและภูเขาสลับซับซ้อน อยู่ในเขตป่าสงวนและแหล่งต้นน้ำลำธารอันอุดมสมบูรณ์ มีหมู่บ้านจำนวน 8 หมู่บ้าน จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะลงมีประมาณ 4,440 คน และจำนวนหลังคาเรือนประมาณ 1,011 หลังคาเรือน ทางด้านทิศเหนือติดกับตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านทิศใต้ติดกับตำบลห้วยทราย และตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ด้านทิศตะวันออก ติดกับตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ และด้านทิศตะวันตก ติดกับตำบลสะเมิงเหนือ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งปัจจุบันนี้พื้นที่ภายในเขตตำบลสะลงและบริเวณรอบนอกมีการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำบลสะลงยังเป็นแหล่งที่ตั้งของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตสะลง-ขี้เหล็ก จึงมีการทำถนน สร้างอ่างเก็บน้ำ และสร้างอาคารเรียน ฯลฯ จากการก่อสร้างดังกล่าวทั้งภายในเขตตำบลและพื้นที่รอบนอกอาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพภายในท้องที่ อย่างไรก็ตามประชาชนที่อยู่ภายในพื้นที่ก็ไม่ได้นิ่งดูดาย พยายามเสริมสร้างและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพที่ตนเองมีอยู่

ปัจจุบันป่าธรรมชาติลดจำนวนลงมาก ความหลากหลายของเห็ดจึงเปลี่ยนแปลงไป ชนิดและจำนวนของเห็ดจึงเปรียบเสมือนดัชนีชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศได้เป็นอย่างดี ป่าในตอนบนของจังหวัดเชียงใหม่ มีทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กมากมาย การศึกษาความหลากหลายของเห็ดที่ขึ้นบนดินในป่าแห่งนี้ อาจมีโอกาสมพบเห็ดชนิดใหม่ หรือชนิดที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศป่าไม้นอกจากนี้ยังได้ข้อมูลที่จะนำไปใช้ประกอบการอนุรักษ์ป่าไม้ และการปลูกป่าทดแทน รวมถึงการได้ตัวอย่างแห้งของเห็ดไว้ใช้ในการศึกษาอนุกรมวิธานต่อไป

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยสามารถรักษาสภาพความหลากหลายของป่าและมีการศึกษาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในป่าให้เกิดเป็นรูปธรรมนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาความหลากหลาย การใช้ประโยชน์ วิธีการใช้ และวิธีการนำมาซึ่งผลิตเป็นอาหาร เนื่องจากอาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งของมนุษยชาติ ซึ่งถือว่าเป็นความมั่นคง (food security) อย่างหนึ่งที่แต่ละท้องถิ่นจำเป็นต้องมีความมั่นคงชนิดนี้ไว้ท้องถิ่นหรือพื้นที่ใดสามารถผลิตอาหารได้มาก ประชาชนก็สามารถอยู่ดีกินดี ทำให้ปัญหาทางสังคมลดลงไป ช่วยให้เกิดการพัฒนาได้เร็วขึ้น นอกจากนี้แล้วยังเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นจะดำเนินการโดยเน้นการสร้างงานสร้างรายได้เสริมอย่างยั่งยืน เช่น การส่งเสริมงานอาชีพต่างๆ ทั้งด้านการเกษตร หัตถกรรม การท่องเที่ยว เป็นต้น โดยเมื่อประชาชนในพื้นที่โครงการมีฐานะดีขึ้นก็น่าจะนำมาซึ่งการมีจิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการเป็นอย่างดี

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ในการใช้ประโยชน์จากเห็ดป่า ซึ่งจัดว่าเป็นแหล่งอาหารชุมชนของในพื้นที่สะลวง อำเภอแม่แตง และอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
2. ทำการสำรวจ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่โครงการ เพื่อสำรวจการใช้ประโยชน์จากเห็ดป่า ด้านแหล่งอาหารของชุมชน และการพัฒนาในด้านด้านวิชาการ รวมถึงนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับประชาชนในท้องถิ่น
3. รวบรวมพันธุ์กรรมของเห็ดป่าที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ และเป็นแหล่งอาหารชุมชน

3. วิธีการวิจัย

- 3.1 เก็บข้อมูลด้านเอกสาร ได้แก่
 - 1) ศึกษาพื้นที่ของอำเภอแมริม และอำเภอแม่แตง
 - 2) เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่วิจัย
- 3.2 การสำรวจเห็ดป่าในบริเวณที่ศึกษา
 - 1) กำหนดพื้นที่ศึกษาโดยใช้เส้นทางเดินหาของป่าของชาวบ้านในพื้นที่ของชุมชน เพื่อสำรวจความหลากหลายของเห็ดป่าในพื้นที่อำเภอแม่แตง และพื้นที่อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยให้กระจายและครอบคลุมทั่วทั้งพื้นที่สำรวจ
 - 2) ติดต่อผู้นำทางที่มีความรู้เกี่ยวกับเส้นทางในบริเวณที่ศึกษาเป็นอย่างดี
 - 3) ออกสำรวจและเก็บตัวอย่างเห็ดป่าทุกชนิดในพื้นที่ โดยการเลือกเก็บตัวอย่าง พื้นที่หมู่บ้านเอืยก ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง และในเขตพื้นที่ หมู่บ้านพระบาทสี่รอย ตำบลสะลวง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยจะออกสำรวจพื้นที่ดังกล่าว ระหว่างเดือนเมษายน – เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552
 - 4) ศึกษาลักษณะทางกายภาพ รูปทรง ดอกเห็ด รอยพิมพ์สปอร์ และบันทึกภาพประกอบ เก็บตัวอย่างเห็ดป่าไม่ทราบชื่อมาจำแนกชนิดโดยใช้หนังสือรูปวิธาน (key) ภาพประกอบคำบรรยายในหนังสือ อนุวงศ์และคณะ (2551), ราชบัณฑิตยสถาน (2539)
- 3.3 เก็บตัวอย่างเห็ดป่าในรูปตัวอย่างแห้ง โดยบันทึกข้อมูลของแหล่งที่เก็บตัวอย่าง และลักษณะทางสัณฐานวิทยาดอกเห็ด
- 3.4 คำนวณค่าดัชนีความหลากหลาย (Diversity Index) และค่าดัชนีความเท่าเทียม (Evenness Index)
- 3.5 ศึกษาการใช้ประโยชน์จากเห็ดป่า โดยสอบถามการใช้ประโยชน์จากเห็ดป่าของชาวบ้านในพื้นที่ เช่น ชนิดที่พบ ช่วงระยะเวลาการเก็บ ราคา การจำหน่าย และการใช้ประโยชน์ เป็นต้น
- 3.6 ประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ผลทางสถิติ โดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

4. ผลการวิจัย

4.1 สํารวจและเก็บรวบรวมข้อมูลของเห็ดป่า

จากการสำรวจความหลากหลายของเห็ดป่าในเขตพื้นที่หมู่บ้านเอืยก ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง และเขตพื้นที่หมู่บ้านพระบาทสร้อย ตำบลสะลวง อำเภอแม่วัง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในระหว่างเดือนเมษายน – เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 ซึ่งพื้นที่ในการเก็บตัวอย่างบริเวณหมู่บ้านเอืยก ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง สภาพป่าที่เป็นดิบชื้น ป่าเบญจพรรณหรือป่าเต็งรัง (ภาพที่ 1) ตั้งอยู่ในตำแหน่งพิกัด $19^{\circ}02'340''N$ และ $98^{\circ}48'145''E$ และมีความสูงจากระดับน้ำทะเล 515 เมตร จุดสูงสุด 1200 เมตร ดินมีค่า pH 7.0 อุณหภูมิผิวดิน $27^{\circ}C$ อุณหภูมิในดิน $25^{\circ}C$ จากการเก็บตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 4 ครั้ง สามารถพบเห็ดป่าทั้งหมด 138 ตัวอย่าง สามารถจัดจำแนกได้เป็น 6 อันดับ 14 วงศ์ 19 สกุล และ 30 ชนิด ในครั้งที่ 1 (Sa1) พบจำนวน 21 ตัวอย่าง ครั้งที่ 2 (Sa2) พบ 25 ตัวอย่าง ครั้งที่ 3 (Sa3) พบ 42 ตัวอย่าง และครั้งที่ 4 (Sa4) พบจำนวน 50 ตัวอย่าง

การสำรวจพื้นที่หมู่บ้านพระบาทสร้อย ตำบลสะลวง อำเภอแม่วัง จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเดือนมิถุนายน – เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 ทั้งหมด 3 ครั้ง สภาพป่าเป็นป่าเบญจพรรณ (ภาพที่ 2) ตั้งอยู่ในตำแหน่งพิกัด $19^{\circ}01'254''N$ และ $98^{\circ}45'802''E$ มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 1170 เมตร ดินมีค่า pH 7.0 อุณหภูมิ $24^{\circ}C$ สามารถพบเห็ดป่าทั้งหมด 119 ตัวอย่าง จัดจำแนกได้เป็น 9 อันดับ 18 วงศ์ 23 สกุล 36 ชนิด การสำรวจในครั้งที่ 1 (SL1) พบเห็ดป่าทั้งหมด 40 ตัวอย่าง ครั้งที่ 2 (SL2) พบทั้งหมด 20 ตัวอย่าง และครั้งที่ 3 (SL3) พบทั้งหมด 59 ตัวอย่าง

ภาพที่ 1 สภาพพื้นที่สำรวจและเก็บตัวอย่างในพื้นที่หมู่บ้านเอืยก
ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 2 สภาพพื้นที่สำรวจและเก็บตัวอย่างในพื้นที่หมู่บ้านพระบาทสร้อย
ตำบลสะลวง อำเภอแม่วัง จังหวัดเชียงใหม่

การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายของเห็ดป่า
ในพื้นที่สะลวงอำเภอแม่แตง และอำเภอแม่วัง จังหวัดเชียงใหม่

4.2 การศึกษาลักษณะพื้นฐานวิทยาและการจัดจำแนกชนิดของเห็ดป่า

จากการสำรวจความหลากหลายของเห็ดป่าในเขตพื้นที่หมู่บ้านเอืยก ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง และเขตพื้นที่หมู่บ้านพระบาทสี่รอย ตำบลสะลวง อำเภอแม่อรมี จังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาลักษณะพื้นฐานวิทยาเห็ดป่าสามารถจัดจำแนกชนิดของเห็ดป่าได้ดังนี้

- เห็ดแดงน้ำหมาก (*Russula emetica*) จัดอยู่ในอันดับ Russulales, วงศ์ Russulaceae

ลักษณะหมวกเห็ดตรงกลางหมวกเห็ดปุ่มเว้าเว้าลงไปเล็กน้อย ผิวหมวกเห็ดมีลักษณะแบนเรียบ สีแดงอมชมพู ครีบเรียงกันถี่ ก้านดอกขนาด 1-2 ซม. สปอร์สีขาวนวล ลักษณะกลม ผิวขรุขระ มีหนาม ขนาดประมาณ 6 μm . เนื้อเห็ดसानูนกันเป็นร่างแห อาศัยบนพื้นดินป่าผลัดใบ

- เห็ดน้ำเป้ง (*Russula foetens*) จัดอยู่ในอันดับ Russulales, วงศ์ Russulaceae

หมวกเห็ดรูปกรวยตื้น ตรงกลางหมวกเห็ดปุ่มเว้าลงไปเล็กน้อย ผิวหมวกเห็ดแบนเรียบ ครีบเรียงห่างกัน ก้านยาว 2-6 ซม. สปอร์สีขาวค่อนข้างสปอร์มีขนาด 4 μm . ขรุขระนูนसानกันเป็นร่างแห ออกดอกเดี่ยว พบมากในป่าต้นก่อ

- เห็ดหล่มขาว (*Russula virescens*) จัดอยู่ในอันดับ Russulales, วงศ์ Russulaceae

ตรงกลางหมวกเห็ดปุ่มลงเล็กน้อย ผิวหมวกเห็ดแบนและเรียบ สีขาวอมเขียว ครีบสีขาว เรียงตัวหนาแน่น ก้านดอกยาว 2.5-6 ซม. เปราะหักง่าย สปอร์มีขนาด 7 μm . ขึ้นเป็นดอกเดี่ยวหรือกลุ่ม พบมากในป่าเบญจพรรณ และป่าดิบชื้น

- เห็ดหน้าม่วง (*Russula fragilis*) จัดอยู่ในอันดับ Russulales, วงศ์ Russulaceae

ตรงกลางหมวกเห็ดปุ่มเว้าลงไปเล็กน้อย ผิวหมวกเห็ดแบนเรียบ สีม่วงหรือสีม่วงอมชมพู ครีบสีขาว เรียงกันถี่ ก้านดอกทรงกระบอกสีขาว ยาว 2-10 ซม. สปอร์มีสีขาว รูปทรงรี ผิวขรุขระ ขนาด 6-7 μm .

- เห็ดข่า (*Lactarius glaucescens*) จัดอยู่ในอันดับ Russulales, วงศ์ Russulaceae

หมวกเห็ดแบนเรียบ ตรงกลางหมวกเห็ดปุ่มเว้าลงไปเล็กน้อย สีครีมหรือขาว ครีบสีขาว เรียงตัวห่าง สปอร์มีสีขาว สปอร์นูนกลม พบมากใต้ต้นก่อเดี่ยว

- เห็ดไข่น้ำตาลอมเหลือง (*Amanita calyptroderma*) จัดอยู่ในอันดับ Agaricales, วงศ์ Pluteaceae

หมวกเห็ดโถงนูนรูปถ้วย สีเหลืองอมส้ม ครีบสีเหลืองอ่อน ก้านดอกทรงกระบอกสีขาว ยาว 5-10 ซม. สปอร์มีสีขาวนวล รูปทรงรี ผิวเรียบ ผนังบาง ขนาด 5-6 μm . พบมากในป่าต้นก่อ

- เห็ดไข่น้ำขาว (*Amanita princeps*) จัดอยู่ในอันดับ Agaricales, วงศ์ Pluteaceae

หมวกเห็ดโถงนูน ผิวหมวกเห็ดสีขาวหรือครีม ครีบสีขาวหรือสีครีม ก้านดอกทรงกระบอกสีขาว ยาว 10-20 ซม. สปอร์มีสีขาว รูปทรงกลม ผิวเรียบ ขนาด 7-10 μm .

- เห็ดจิง (*Lactarius piperatus*) จัดอยู่ในอันดับ Russulales, วงศ์ Russulaceae

หมวกเห็ดปุ่มเว้าตรงกลาง ผิวหมวกเห็ดสีเหลือง ครีบลีขาวหรือสีครีม เรียงติดกัน ก้านดอกสีเหลือง สปอร์
สีขาว ผิวขรุขระ พบได้ตั้งแต่ต้นไม้ใหญ่ ต้นเต็ง ต้นรัง

- เห็ดสีแดงอมชมพู (*Russula mairei*) จัดอยู่ในอันดับ Russulales, วงศ์ Russulaceae

หมวกเห็ดรูปทรงกระโถน ผิวหมวกเห็ดสีแดงสด หรือแดงอมส้ม ตรงกลางเว้าตื้น ครีบลีขาวเรียงห่าง
กันเล็กน้อย พบมากได้ตั้งแต่ต้นไม้ใหญ่ ก่อเห็ด ก่อเป็น

- เห็ดแผ่นน้อย (*Hydnum repandum*) จัดอยู่ในอันดับ Cantharellales, วงศ์ Hydnaceae

หมวกเห็ดมีสีเหลืองครีม ตรงกลางเป็นแอ่งเล็กน้อย ได้หมวกเป็นหนามยาวคล้ายฟันเลื่อย ก้านดอก
ทรงกระบอก พบมากได้ตั้งแต่ต้นไม้ใหญ่ ต้นก่อเห็ด ก่อเป็น

- เห็ดฟานน้ำตาลแดง (*Lactarius volemus*) จัดอยู่ในอันดับ Russulales, วงศ์ Russulaceae

หมวกเห็ดมีลักษณะเว้าตรงกลาง สีน้ำตาลอมเหลืองหรือสีน้ำตาลอมแดง ครีบลีขาวเรียงชิดกัน ก้าน
ดอกทรงกระบอกสีเหลืองอมส้ม ยาว 3-10 ซม. สปอร์สีขาว รูปทรงกลม ผิวขรุขระขนาด 9 µm

- เห็ดฟานเหลืองทอง (*Lactarius hygrophoroides*) จัดอยู่ในอันดับ Russulales, วงศ์ Russulaceae

ดอกเห็ดมีสีน้ำตาลอ่อน กลางหมวกเห็ดเว้าตื้นผิวเรียบ ขอบเว้าลงเล็กน้อย ครีบลีขาวเหลืองอ่อนเรียงชิด
ติดกัน เมื่อมีรอยขีดข่วนจะมียางสีขาวไหลออกมา พบได้ตั้งแต่ต้นไม้ใหญ่ ต้นก่อเห็ด ก่อเป็น

- เห็ดตับเต่าเกร็ดแดงกล้า (*Boletus emodensis*) จัดอยู่ในอันดับ Boetales, วงศ์ Boletaceae

หมวกเห็ดนูนด้านบนแบน มีสีแดงอมชมพู ผิวหมวกเห็ดแตกเป็นเกร็ด ได้หมวกมีรูสีเหลืองอมเขียว ก้าน
ดอกมีสีแดงอมชมพู พบได้ตั้งแต่ต้นไม้ใหญ่ ต้นเต็ง ต้นรัง

- เห็ดตับเต่าทองแดง (*Boletus auripes*) จัดอยู่ในอันดับ Boetales, วงศ์ Boletaceae

หมวกเห็ดรูปทรงนูน ได้หมวกมีรูสีเหลืองอ่อน ก้านดอกทรงกระบอกสีเหลือง ไม่เรียบ ลายคลื่นร่างแห
พบได้ตั้งแต่ต้นไม้ใหญ่ ต้นเต็ง ต้นรัง

- เห็ดตับเต่าสีทอง (*Boletus aureissimus*) จัดอยู่ในอันดับ Boetales, วงศ์ Boletaceae

ดอกเห็ดยอดหมวกนูนสีน้ำตาลอมเหลือง ผิวหมวกเห็ดเรียบ ได้หมวกมีรูสีน้ำตาลอ่อน หรือสีครีม ก้าน
ดอกสีน้ำตาลอมเหลือง เนื้อดอกนุ่มเหมือนฟองน้ำ พบได้ตั้งแต่ต้นไม้ใหญ่ ต้นเต็ง ต้นรัง

- เห็ดขมิ้นใหญ่ ขมิ้นหลวง (*Cantharellus odoratus*) จัดอยู่ในอันดับ Cantharellales, วงศ์ Cantharellaceae

ดอกเห็ดรูปกรวยหรือปากแตร บางและเรียบ กลางดอกเว้าลึก ขอบเป็นคลื่น มีสีเหลืองอมส้ม ด้านใต้ดอก
มีสีอ่อนกว่าด้านบน ก้านยาวเล็กน้อย สีเหลืองอมชมพู พบได้ตั้งแต่ต้นไม้ใหญ่ ต้นก่อเห็ด ก่อเป็น

- เห็ดขล้าหมา (*Mycoamaranthus cambodgensis*) จัดอยู่ในอันดับ Boetales, วงศ์ Clavariaceae

ดอกเห็ดมีลักษณะเป็นก้อนกลม มีสีเหลือง สปอร์มีสีส้ม รูปทรงกลม ผิวสปอร์เรียบ ผนังหนา ขนาด 4 µm.

- เห็ดโคน (*Termitomyces eurhizus*) จัดอยู่ในอันดับ Agaricales, วงศ์ Pluteaceae

ดอกเห็ดรูปทรงร่ม หมวกเห็ดแบนตรงกลางหมวกเห็ดนูนขึ้น ผิวหมวกเรียบ สีน้ำตาลอ่อนถึงสีขาว หมวกมีเนื้อแน่นและเหนียว ครีบสีขาวครีม ก้านทรงกระบอกสีขาวหรือครีม ยาว 4-14 ซม. สปอร์มีสีน้ำตาล รูปทรงรี ผิวเรียบ ขนาด 3-5 μm . เจริญโผล่พื้นดินตามบริเวณที่เป็นที่อาศัยของปลวก

- โคนปลวก โคนโปร่ง (*Termitomyces unkowaani*) จัดอยู่ในอันดับ Agaricales, วงศ์ Tricholomataceae

ขอบข้างหมวกเห็ดแบน ตรงกลางนูน มีสีน้ำตาลกลางหมวกเห็ด ครีบมีสีขาวครีม ก้านทรงกระบอกสีขาวหรือครีม พบใต้ต้นก่อเดือย สปอร์มีสีน้ำตาลอ่อน ลักษณะสปอร์รี ผิวเรียบ เจริญโผล่พื้นดินตามบริเวณที่เป็นที่อาศัยของปลวก

- เห็ดข้าวตอก (*Termitomyces microcarpus*) จัดอยู่ในอันดับ Agaricales, วงศ์ Tricholomataceae

หมวกเห็ดขอบข้างมีลักษณะแบนตรงกลางนูนขึ้น ดอกเห็ดสีขาว ตรงกลางหมวกเห็ด สีน้ำตาล ครีบสีขาวครีม ก้านทรงกระบอกสีขาว เจริญเป็นกลุ่มตามเศษใบไม้ที่ผุพังตามพื้นดิน

- เห็ดหนอนขาว (*Clavaria vermicularis*) จัดอยู่ในอันดับ Agaricales, วงศ์ Clavariaceae

เห็ดมีลักษณะเป็นเส้นตรงทรงกระบอก สีขาวนูนเกือบใส ไม่พบลักษณะของสปอร์ เจริญเป็นกลุ่ม ตามพื้นดินที่มีเศษใบไม้ผุพัง และพบใต้ต้นไม้ใหญ่ต้นก่อเดือย ก่อแป้น ที่มีความชื้นสูง

- เห็ดขี้ขี้ (*Clavaria fusiformis*) จัดอยู่ใน อันดับ Agaricales, วงศ์ Clavariaceae

ดอกเห็ดและก้านมีลักษณะเป็นเส้นยาว และเกลียว รูปทรงกระบอกติดกันเป็นร่อง มีสีขาวอมเหลือง ไม่พบลักษณะของสปอร์ เจริญเป็นกลุ่มตามพื้นดินที่มีเศษใบไม้ผุพัง หรือพบใต้ต้นไม้ใหญ่ต้นก่อเดือย ก่อแป้น ที่มีความชื้นสูง

- เห็ดปะการังเหลือง (*Ramaria flava*) จัดอยู่ในอันดับ Agaricales, วงศ์ Clavariaceae

ปลายดอกเห็ดมีลักษณะเป็นรอยหยักเป็นแท่งๆ หรือเป็นข้อ คล้ายปะการัง ดอกเห็ดมีสีขาวครีมหรือสีเหลืองอ่อน ก้านสีขาวหรือสีเหลืองอ่อน ไม่พบลักษณะของสปอร์ เจริญเป็นกลุ่ม ตามพื้นดินที่มีเศษใบไม้หรือไม้ที่ผุพัง

- เห็ดปะการังยอดแดงอมชมพู (*Ramaria botrytis*) จัดอยู่ใน อันดับ Agaricales, วงศ์ Clavariaceae

เห็ดมีลักษณะปลายแตกแขนง มีสีขาวนวล ปลายจะมีสีแดง หรือสีชมพู ไม่พบลักษณะของสปอร์ เจริญเป็นกลุ่ม ตามพื้นดินที่มีเศษใบไม้หรือไม้ที่ผุพัง หรือพบใต้ต้นไม้ใหญ่ ต้นก่อเดือย ก่อแป้น

- เห็ดหูหนูรังผึ้ง (*Auricularia delicate*) จัดอยู่ในอันดับ Auriculariales ได้แก่ วงศ์ Hymenogastraceae

ดอกเห็ดมีลักษณะเป็นรูปพัดรอยหยักขอบใบ มีสีน้ำตาล สปอร์มีสีขาว สปอร์ผิวเรียบ ขนาด 5-6 μm . ดอกเห็ดมีลักษณะคล้ายวุ้น อ่อนนุ่ม ขอบหยักยื่น อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีสีน้ำตาล พบบนท่อนไม้ผุพังและลำต้นของต้นไม้ เช่น ลำไยป่า

- เห็ดขงโก (*Lepista nuda*) จัดอยู่ในอันดับ Agaricales, วงศ์ Tricholomataceae

หมวดเห็ดเหว้าเล็กน้อยเป็นคลื่น มีสีน้ำตาลอมเทา สปอร์มีสีขาว ลักษณะสปอร์กลม ผิวเรียบ เจริญตาม
พื้นดินที่มีเศษใบไม้ผุพัง และพบใต้ต้นไม้ใหญ่ต้นก่อเคี่ยม ก่อเป็น

- เห็ดพายทอง (*Dacryopinax spathularia*) จัดอยู่ในอันดับ Dacrymycetales, วงศ์ Dacrymycetaceae

เห็ดลักษณะรูปกรวย บาง ขอบหยัก สีของดอกเห็ดเป็นสีเหลืองใสเหมือนวุ้น ไม่ครีบก ไม่พบลักษณะของ
สปอร์ พบเจริญที่มีความชื้นสูง และเจริญบนขอนไม้ผุพัง

- เห็ดหูหนูขาว (*Tremella fuciformis*) จัดอยู่ใน อันดับ Tremellales, วงศ์ Tremellaceae

ดอกเห็ดมีลักษณะคล้ายวุ้น อ่อนนุ่ม ขอบหยักยื่น เป็นคลื่น อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ดอกเห็ดสีขาวใสหรือขาว
ขุ่น ไม่มีครีบ ไม่พบลักษณะของสปอร์ พบบนขอนไม้ผุพังที่มีความชื้นสูง

- เห็ดตีนตุ๊กแก (*Schizophyllum commune*) จัดอยู่ในอันดับ Agaricales, วงศ์ Schizophyllaceae

หมวดเห็ดขอบข้างจะมีลักษณะเป็นรอยหยัก ครีบสีขาวครีม ก้านสั้นสีขาวหรือไม่มีก้าน ไม่พบลักษณะ
ของสปอร์ เจริญเป็นกลุ่ม ขึ้นตามขอนไม้ที่ผุพัง หรือที่มีความชื้นสูง

- เห็ดจวกุ้งน้ำตาลปนดำ (*Amauroderma rugosum*) จัดอยู่ในอันดับ Polyporales, วงศ์ Auriculariaceae

หมวดเห็ดลักษณะคล้ายไต สีของดอกเห็ดเป็นสีน้ำตาลปนดำ ไม่ครีบ ก้านตั้งตรง ไม่พบลักษณะของสปอร์
พบบนรากไม้ หรือขอนไม้ผุพัง

- เห็ดจวกุ้งน้ำตาลปนดำ (*Amauroderma rugosum*) จัดอยู่ใน อันดับ Polyporales, วงศ์ Auriculariaceae

หมวดเห็ดลักษณะคล้ายไต สีของดอกเห็ดเป็นสีน้ำตาลปนดำ ไม่ครีบ ก้านตั้งตรง ได้หมวดมีรูสีขาว ไม่พบ
ลักษณะของสปอร์ พบบนรากไม้ หรือขอนไม้ผุพัง

- เห็ดจวกุ้งน้ำตาลอมแดง (*Amauroderm sericatum*) จัดอยู่ในอันดับ Polyporales, วงศ์ Auriculariaceae

หมวดเห็ดลักษณะคล้ายไต สีของดอกเห็ดมีสีน้ำตาลปนแดง ไม่ครีบ ก้านตั้งตรง ไม่พบลักษณะของสปอร์
พบบนรากไม้ หรือขอนไม้ผุพัง

- เห็ดหลินจือ (*Ganoderma lucidum*) จัดอยู่ในอันดับ Aphyllophorales, วงศ์ Ganodermataceae

หมวดเห็ดรูปครึ่งวงกลม หรือลักษณะคล้ายไต มีลักษณะแข็ง สีของดอกเห็ดมีสีน้ำตาลปนแดง ไม่ครีบ
ก้านตั้งตรง สีน้ำตาลหรือดำ ใต้ดอกเป็นรูเล็กๆ สปอร์มีสีขาว กลม ผิวเรียบ พบบนรากไม้ หรือขอนไม้ผุพัง

4.3 การหาค่าความหลากหลายสัมพัทธ์

เมื่อวิเคราะห์ค่าความหลากหลายสัมพัทธ์จากเห็ดป่าในเขตพื้นที่หมู่บ้านเอื๊อ ตำบลสันป่ายางอำเภอแม่แตง
จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเดือนเมษายน – เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2552 เห็ดป่าที่พบส่วนใหญ่อยู่ในอันดับ Polyporales
มากที่สุด พบปริมาณร้อยละ 43.39% วงศ์ Polyporaceae สกุล *Microporus* และในระดับชนิด *M. xanthopus* และ *M.*
varnicipes พบปริมาณร้อยละ 26.92, 15.09 และ 6.89% ของเห็ดป่าทั้งหมด ตามลำดับ ในพื้นที่หมู่บ้านพระบาท
สี่รอย ตำบลสะลวง อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเดือนมิถุนายน – เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 เห็ดป่าที่พบ

การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายของเห็ดป่า
ในพื้นที่สะลวงอำเภอแม่แตง และอำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนใหญ่อยู่ในอันดับ Russulales พบปริมาณร้อยละ 27.58% วงศ์ Russulaceae สกุล *Lactarius* และในระดับชนิด *C. odoratus* พบปริมาณร้อยละ 28.57, 21.1 และ 13.39% ของเห็ดป่าทั้งหมด ตามลำดับ

4.4 การหาค่าดัชนีความหลากหลาย และดัชนีความเท่าเทียมของเห็ดป่า

เมื่อแปรผลเปรียบเทียบผลค่าดัชนีความหลากหลาย (diversity index) และค่าดัชนีความเท่าเทียม (evenness index) ตามพื้นที่สำรวจ พบว่าค่าดัชนีความหลากหลายของชนิดของเห็ดในพื้นที่บ้านเอืยก ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ การสำรวจครั้งที่ 1, 2, 3 และ 4 มีค่าเท่ากับ 1.903, 1.132, 2.8804 และ 2.7713 ตามลำดับ ส่วนค่าดัชนีความเท่าเทียมของชนิดในการสำรวจครั้งที่ 1, 2, 3 และ 4 มีค่าเท่ากับ 0.59, 0.53, 0.92 และ 0.70 ตามลำดับ

พื้นที่หมู่บ้านพระบาทสี่รอย ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ค่าดัชนีความหลากหลายของชนิดของเห็ดในการสำรวจครั้งที่ 1, 2 และ 3 มีค่าเท่ากับ 2.7623, 1.8474 และ 2.6178 ตามลำดับ ส่วนค่าดัชนีความเท่าเทียมของชนิดในการสำรวจครั้งที่ 1, 2 และ 3 มีค่าเท่ากับ 0.78, 0.80 และ 0.77 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าดัชนีความหลากหลาย และดัชนีความเท่าเทียมของเห็ดป่าจากในพื้นที่บ้านเอืยก ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และพื้นที่หมู่บ้านพระบาทสี่รอย ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ครั้งที่ สำรวจ	อำเภอแม่แตง		อำเภอแม่ริม	
	ดัชนีความหลากหลาย	ดัชนีความเท่าเทียม	ดัชนีความหลากหลาย	ดัชนีความเท่าเทียม
	ของชนิด	กันของชนิด	ของชนิด	กันของชนิด
1	1.9030	0.59	2.7623	0.78
2	1.1320	0.53	1.8474	0.80
3	2.8804	0.92	2.6178	0.77
4	2.7713	0.70	-	-

4.5 การใช้ประโยชน์จากเห็ดป่าที่บริโภคได้

เห็ดป่าที่บริโภคได้จัดเป็นแหล่งอาหารที่มีคุณประโยชน์ต่อร่างกายเป็นอย่างมาก และเป็นแหล่งโปรตีนที่มีราคาถูกกว่าอาหารชนิดอื่นๆ เห็ดป่าที่ขึ้นเองตามธรรมชาติเมื่อถึงฤดูกาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูฝนมักพบว่ามีเห็ดขึ้นหลากหลายชนิด เห็ดป่าที่บริโภคได้ชาวบ้านทั้ง 2 พื้นที่ ทั้งพื้นที่บ้านเอืยก ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง และพื้นที่พระบาทสี่รอย ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้นำเห็ดป่ามาใช้ประโยชน์หลักๆ 2 ประการ ได้แก่ นำมาประกอบอาหารเพื่อรับประทานในครัวเรือน ได้แก่ นำมาแกง เช่น แกงเห็ดกระโถก แกงเห็ดแดง คั่ว เช่น คั่วเห็ดเผาะ เห็ดข้าวตอก เห็ดโคน น้ำพริก เช่น น้ำพริกเห็ดหล่ม หรือนึ่งเป็นเครื่องเคียงน้ำพริกข่า หรือถนอมอาหารโดยประกอบเป็นเห็ดส้ม เนื่องจากเห็ดต่างๆ เหล่านี้บางชนิดเมื่อประกอบอาหารจะมีกลิ่นรสชาติ และลักษณะ

การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายของเห็ดป่า
ในพื้นที่สะลวงอำเภอแม่แตง และอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ที่ดินรับประทาน และประโยชน์ของเห็ดป่าอีกประการ คือ เห็ดป่าบางชนิดมีราคาสูง เช่น เห็ดโคน เห็ดเผาะ หรือ เห็ดหล่มขาว จึงเป็นแหล่งรายได้ให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี โดยพื้นที่พระบาทสร้อย ดาบสสะลง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ยังสามารถพบเห็ดป่าที่บริโภคได้ในบริเวณพื้นที่การเกษตร ได้แก่ สวนเมี่ยง และสวนลิ้นจี่ และปัจจุบันไม่พบเห็ดข้าวตอกซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่พบได้ในพื้นที่นี้

5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การสำรวจความหลากหลายของเห็ดป่าในเขตพื้นที่หมู่บ้านเอือก ดาบสสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และเขตพื้นที่หมู่บ้านพระบาทสร้อย ดาบสสะลง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเดือนเมษายน – สิงหาคม พ.ศ. 2552 โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งพื้นที่หมู่บ้านเอือก ดาบสสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เก็บตัวอย่างระหว่างเดือนเมษายน – กรกฎาคม พ.ศ. 2552 จำนวน 4 ครั้ง พบตัวอย่างเห็ดป่าทั้งหมด 138 ตัวอย่าง จัดจำแนกได้ 6 อันดับ 14 วงศ์ 19 สกุล และ 30 ชนิด ในครั้งที่ 1 (Sa1) พบ 21 ตัวอย่าง ครั้งที่ 2 (Sa2) พบ 25 ตัวอย่าง ครั้งที่ 3 (Sa3) พบ 42 ตัวอย่างและครั้งที่ 4 (Sa4) พบ 50 ตัวอย่าง เห็ดป่าที่พบส่วนใหญ่อยู่ในอันดับ Polyporales มากที่สุด พบปริมาณร้อยละ 43.39% วงศ์ Polyporaceae สกุล *Microporus* และในระดับชนิด *M. xanthopus* และ *M. varicipes* พบปริมาณร้อยละ 26.92, 15.09 และ 6.89% ของเห็ดป่าทั้งหมด ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบผลค่าดัชนีความหลากหลายและค่าดัชนีความเท่าเทียมของเห็ดป่าพบว่าการหาค่าดัชนีความหลากหลายในการสำรวจครั้งที่ 3 มีความหลากหลายชนิดและดัชนีความเท่าเทียมของเห็ดป่ามากที่สุดเท่ากับ 2.8804 และ 0.92 ตามลำดับ

พื้นที่สำรวจความหลากหลายของเห็ดป่าในเขตพื้นที่หมู่บ้านพระบาทสร้อย ดาบสสะลง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ในระหว่างเดือนมิถุนายน – สิงหาคม พ.ศ. 2552 จากการเก็บตัวอย่างทั้งหมด 3 ครั้ง พบเห็ดป่าในครั้งที่ 1 (SL1) พบทั้งหมด 40 ตัวอย่าง ครั้งที่ 2 (SL2) พบ 20 ตัวอย่าง และครั้งที่ 3 (SL3) พบ 59 ตัวอย่าง รวมทั้งหมด 119 ตัวอย่าง ซึ่งสามารถจัดจำแนกได้ 9 อันดับ 18 วงศ์ 25 สกุล 44 ชนิด ส่วนใหญ่อยู่ในอันดับ Russulales พบปริมาณร้อยละ 27.58% วงศ์ Russulaceae สกุล *Lactarius* และในระดับชนิด *C. odoratus* พบปริมาณร้อยละ 28.57, 21.1 และ 13.39% ของเห็ดป่าทั้งหมด ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบผลค่าดัชนีความหลากหลายและค่าดัชนีความเท่าเทียมของเห็ดป่าพบว่าการหาค่าดัชนีความหลากหลายในการสำรวจครั้งที่ 1 มีความหลากหลายชนิดของเห็ดป่ามากที่สุดเท่ากับ 2.7623 และในการหาค่าดัชนีความเท่าเทียมพบว่าการสำรวจครั้งที่ 2 มีค่าความเท่าเทียมของชนิดของเห็ดมากที่สุดเท่ากับ 0.80

การศึกษาการใช้ประโยชน์จากเห็ดป่าของชาวบ้านในพื้นที่บ้านเอือก ดาบสสันป่ายาง อำเภอแม่แตง และพื้นที่พระบาทสร้อย ดาบสสะลง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีเห็ดขึ้นหลากหลายชนิด ส่วนใหญ่นำมาใช้ประโยชน์หลักๆ 2 ประการ คือ นำมาประกอบอาหารเพื่อรับประทานในครัวเรือน ได้แก่ นำมาแกง เช่น แกงเห็ดระโงก แกงเห็ดแดง ต้ม เช่น ต้มเห็ดเผาะ เห็ดข้าวตอก เห็ดโคน น้ำพริก เช่น น้ำพริกเห็ดหล่ม หรือนึ่งเป็นเครื่อง

เคียงน้ำพริกข่า หรือถนอมอาหารโดยประกอบเป็นเห็ดส้ม เนื่องจากเห็ดต่างๆ เหล่านี้บางชนิดเมื่อประกอบอาหารจะมีกลิ่นรสชาติ และลักษณะที่ไม่น่ารับประทาน และประโยชน์ของเห็ดป่าอีกประการ คือ เห็ดป่าบางชนิดมีราคาสูง เช่น เห็ดโคน เห็ดเผาะ หรือเห็ดหล่มขาว จึงเป็นแหล่งรายได้ให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี โดยพื้นที่พระบาท สี่รอย ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ยังสามารถพบเห็ดป่าที่บริโภคได้ในบริเวณพื้นที่การเกษตร ได้แก่ สวนเมี่ยง และสวนลิ้นจี่ และปัจจุบันไม่พบเห็ดข้าวตอกซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่พบได้ในพื้นที่นี้ ดังนั้นการศึกษา ความหลากหลายของชนิด และแหล่งที่อยู่อาศัยของเห็ดป่าครั้งนี้จึงเป็นการปลูกฝัง และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์เพื่อไม่ให้ความหลากหลายของเห็ดลงน้อยลงหรือหมดไป อันเป็นการอนุรักษ์และช่วยเพิ่มแหล่งอาหาร และแหล่งรายได้ของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

6. กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ความหลากหลายของเห็ดป่าในพื้นที่สะลวง อำเภอแม่แตง และอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ฉบับนี้ประสบผลสำเร็จและลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความกรุณาจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินปี 2552

7. เอกสารอ้างอิง

- นงลักษณ์ ปานดีเกิด. (2550). เห็ดในป่าสะแกราช. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- มรกต ตันเจริญ. (2544). เห็ดและราในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). เห็ดกินได้และเห็ดมีพิษในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์ พรินท์ติ้ง.
- อนงค์ จันทรศรีกุล, พูนวิไล สุวรรณฤทธิ์ และอุทัยวรรณ แสงวนิช. (2551). ความหลากหลายของเห็ดราขนาดใหญ่ในประเทศไทย. มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- Codano, M., L. Villaseñor and L. Guzman-Davalos. (2001). Some Aphylllophorales tested for organic dyes. Mycologist 15(2) : 81-85.